

25.10.2023

Група 31

Урок № 17

Тема уроку: «Життєвий і творчий шлях **Богдана-Ігоря Антонича**. Аполітичність, наскрізна життєствердність, метафоричність і міфологізм у поезіях «**Зелена Євангелія**», «**Різдво**»»

Мета уроку: ознайомити учнів з життєвим і творчим шляхом поета-митця; допомогти здобувачам освіти усвідомити ідейно-художнє багатство та естетичну красу поезій Антонича; поглиблювати вміння визначити головні мотиви, ідеї, художні засоби, коментувати їх, давати власну оцінку; розвивати в учнів образне і логічне мислення, спостережливість, уміння аналізувати поезії, розуміти й пояснювати образи, створені засобами поетичної мови; виховувати життєлюбство, любов до поезії, здатність помічати красу у звичних речах, естетичний смак.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст.136-138 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=OKZ-Ywa9WIk&ab_channel – біографія письменника.

https://www.youtube.com/watch?v=MbJA7T5TslM&ab_channel – вірш «Різдво»

3. **Запишіть у робочому зошиті біографію Богдана-Ігоря Антонича.**

4. **Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (основне):**

Теорія літератури

Міфологізм — спосіб поетичної реалізації міфу у творах оригінальної літератури. Значення міфу в літературному творі не тотожне його семантиці в першозразку й залежить від культури епохи, задуму письменника, жанру твору. Відображення в літературному творі давніх міфологічних уявлень часто опосередковане через трансформовані форми поетичного переосмислення, зокрема через символ.

Асоціативність — певна суміжність, можливо навіть паралельність існуючих у цій суміжності явищ і предметів, здатних утворити зв'язок між собою. У своїй генетичній основі зародження художній образ утворюється саме за законом асоціативності. Певний асоціативний ряд утворює цілісну систему знаків, здатних нести в собі узагальнюючі властивості, відновлення в пам'яті образу за законом асоціативної суміжності, уподібнення, контрасту.

Поезія "Зелене євангелія"

Весна - неначе карусель,

на каруселі білі коні.

Гірське село, в садах морель,

і місяць, мов тюльпан, червоний.

Стіл ясеновий, на столі

слов'янський дзбан, у дзбані сонце.

Ти поклоняйся лиш землі,

землі стобарвній, наче сон цей!

- Якими настроями та думками пройнята поезія?

- Поетика кольору — явище глибинної структури тексту. Пряме й метафоричне значення кольору можуть бути в тісному зв'язку й зіставленні смислів. Які кольори згадані поетом у «Зеленій Євангелії»? Яке вони мають значення?

- Які асоціації у вас викликають образи вірша? Який образ можна назвати основним. Чому?

Теорія літератури

Як ми знаємо, у віруваннях лемків, предком яких вважав себе Антонич, перепліталися язичництво та християнство. Тому поет, вживаючи християнську лексику (євангіліє — грец. добра, радісна звістка), по-язичницькому славить сонце, землю, і всім на ній поклоняється, захоплюється красою й передає її нам за допомогою порівнянь, епітетів, асоціативно-логічних рядів, гри слів (омофони сонце — сон цей), окличних риторичних речень.

Елегія - світла туга, пов'язана зі спогадами про юнацькі роки ліричного героя.

Прочитайте вірш "Різдво" та прослухайте пісню на слова Б.-І. Антонича у виконанні Т.Чубая "Народився Бог на снях..."

https://www.youtube.com/watch?v=3_XMel4xk4c&ab_channel

*Народився Бог на снях
в лемківському містечку Дуклі.*

*Прийшли лемки у крисанях
і принесли місяць круглий.*

*Ніч у сніговій завії
крутиться довкола стріх.*

*У долоні у Марії
місяць - золотий горіх.*

Аналізуємо вірш

Б.-І. Антонич не погоджувався, коли його

називали «безрозсудним поганином самого почування», адже він не вдавався до «оязичення християнства» чи — навпаки. Часто в одному творі з'являлися мотиви двох вір, як у вірші «Різдво», де сюжетхристиянської містери, тонко помережаний язичницькими елементами, розгортався в українському середовищі. Волхви уподібнювалися до лемків: «Прийшли лемки у крисанях і принесли місяць круглий», тобто хліб. Справді, на Різдво лемки з хлібом й свяченою водою обходять обійстя й освячують його. Згаданий тут символ місяця пов'язувався здавен із дохристиянським святом Різдва. До речі, язичницький місячний знак — «золотий горіх» опинився в долоні Матері Божої, утаємниченої в долю її небуденного Сина. Вона знає його трагічне майбутнє, але нічого вдіяти не може, покладаючись у всьому на Господнє провидіння. Те, що Біблійну легенду про народження Христа Б.-І. Антонич розкрив по-своєму, не треба розуміти, як святотатство, це відчуття близькості своєї до Сина Божого, єдності з тим, хто взяв на себе гріхи людства й постраждав за нього.

Знайдіть у поезії «Різдво» риси двовір'я. Заповніть таблицю

Християнство	Язичництво

“ Різдво ”

- **Історія написання:** в умовах польської експансії на Західній Україні Антонич відбувається як український поет, який шукає нових форм і продукує новий погляд на світ, поезію, де поєднуються християнська міфологія із традиційними національними фольклорними ідеями й образами.
- **Рік створення:** 1934.
- **Збірка:** «Три перстені».
- **Напрямок:** модернізм.
- **Течія:** символізм, авангардизм, міфологізм.
- Богдана-Ігоря Антонича складно віднести до якоїсь течії, оскільки його творчість характеризується винятковою вишуканістю й неоднозначністю, де національне злите зі світовим, міфологія з реальністю, раціональне з ірраціональним.
- **Рід:** лірика.
- **Жанр:** вірш.
- **Тематичний різновид:** філософська лірика.

Підсумуємо

- Визначте, чим відрізняється поезія Б.-І. Антонича від класичного вірша описового характеру.

- Прокоментуйте слова Б.-І. Антонича: «Мистецтво не відтворює дійсності, ані її не перетворює, як хочуть інші, а лише створює окрему дійсність».

5. Виконайте наступні завдання:

1. Вивчіть напам'ять вірш Антонича «Різдво»!!! (ЗНО)

2. Підготуйтеся до диспуту на тему "Легка чи складна для сприйняття поезія Б.-І. Антонича?" за планом:

1) Як розуміє мистецтво Б.-І. Антонич? Поміркуйте над його думкою з праці «Національне мистецтво (Спроба ідеалістичної системи мистецтва)»:

«Мистецтво не відтворює дійсності, ані її не перетворює..., а лише створює окрему дійсність. ...навіть звичайна світлина, якщо вона хоче називатися мистецькою, не дає ли-ше віддзеркалення. Власне, відбиття в дзеркалі або світлина до посвідки не мають з мистецтвом нічого спільного. Відно-шення мистецтва до дійсності не можна спрощувати до звичайного відтворення, воно є далеко складніше. В кожному випадку мистецька дійсність є суцільна, в собі замкнена, ок-рема, Із своєрідними законами. Мистецькі закони не є то-тожні з законами реальної дійсності».

Чи погоджуєтесь ви з твердженням поета, що мис-тецтво творить «окрему дійсність»?

2) Які основні ознаки поезії Б.-І. Антонича як «окремої дійсності»? Чим вона відрізняється від класично-го вірша описового характеру?

3) Як ви розумієте метафори, вживані Б.-І. Антоничем? Зробіть спробу «розшифрувати» деякі з них:

Вернувся я, де вільхи й риби,
де м'ята, іви, де квітчасті стіни;
і знов цілую чорні скиби,
припавши перед сонцем на коліна.

«Поворот»

З всіх найдивніша мова гайова;
в рушницю ночі вклав хтось зорі-кулі,
на вільхах місяць розклюють зозулі,

росте Антонич і росте трава.

«Весна»

3. Виконайте вправу «Незакінчене речення»

1. Б.-І.Антонич народився...
2. Справжнє прізвище батька було ...
3. Перша збірка Антонича мала назву...
4. Друга поетична збірка ...
5. Поетичну закоханість у світ

*Я, сонцеві життя продавши
За сто червінців божевілля,
Захоплений поганин завжди,
Поет весняного похмілля*

виражає ліричний герой твору Б.-І.Антонича...

6. Третя поетична збірка Антонича...
7. Піднесене звертання до Батьківщини

*Моя країно зоряна, біблічна й тишина,
Квітчаста батьківщино вишні й соловейка!*

звучить у поезії Антонича...

8. Юрій Андрухович використав образ Б.-І.Антонича у своїй книзі...
9. Уживання імені чи прізвища певного автора у написаному ним творі називається ...
10. Посмертні збірки поета...

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

25.10.2023

31 група

Урок № 18

Тема уроку: «Життя і творчість Осипа Турянського. «Поза межами болю» – поема в прозі що хвилює, єднає людські серця»

Мета уроку: ознайомити учнів із життям і творчістю письменника; допомогти усвідомити загальнолюдські мотиви й гуманістичні цінності твору; роль біологічних інстинктів і духовної волі для збереження життя й людської гідності; поглибити навички аналізу художніх образів, простежити на образах твору, як складні ситуації формують у них духовну волю до життя; проводити дослідження на основі тексту; розвивати вміння пізнавати і розуміти справжню цінність речей, явищ, почуттів; виховувати гуманізм, милосердя, почуття дружби та взаємодопомоги; неприйняття будь-якого насильства.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст.140-144 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=x1NxQJUP0EA&ab_channel – біографія письменника, аналіз твору;

https://www.youtube.com/watch?v=v5c0YClZmx4&ab_channel – екранізація поеми у прозі «Поза межами болю».

3. **Законспекуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (основне):**

Осип Турянський (1880 – 1933)

Майбутній письменник народився в с. Оглядів Радохівського району на Львівщині в селянській сім'ї. Був найстаршим серед восьми дітей. За допомогою сільського вчителя вступив до Львівської української гімназії, потім закінчив філософський факультет Віденського університету. Там же захистив докторську дисертацію.

Перші оповідання були опубліковані 1908 року. З 1910 року О. Турянський викладає українську мову та літературу в Перемишлянській гімназії. Восени 1914 року був мобілізований в австрійську армію і відправлений на сербсько-австрійський фронт. Потрапив у полон Пережите в таборі для інтернованих на італійському острові Ельбі письменник відтворив у повісті-поемі **«По́за межами болю»** (1917 р.) Цей твір, написаний у стилі експресіонізму, став видатним явищем української модерної літератури.

Після повернення з Італії до Австрії О. Турянський викладає право у Віденському університеті, потім працює в Галичині, займається видавничою та педагогічною діяльністю.

Підірване сербським полоном здоров'я швидко тануло, і 1933 року письменника не стало. Тільки через п'ятдесят років його ім'я та літературна праця були гідно пошановані.

Коментар до твору «По́за межами болю», жанрово означеного письменником як **«повість-поема»**.

«Поет мусить пройти найглибше пекло буття й найвищі небесні вершини людського щастя. Тоді його слово буде хвилювати», — писав сам Турянський, якого спіткала (можливо, через цей нелюдський (нелюдяний) максималізм?) рідкісна, бо до непрофесійності чесна, літературна доля — бути генієм одного твору.»

Теорія літератури

По́ема в прозі (повість-поема) — ліро-епічний твір, у якому наявний розгорнутий динамічний, напружений сюжет, використовуються ліричні та епічні засоби у відображенні дійсності, розкривається внутрішній стан героїв, паралельно з образами, що входять у розвиток сюжету, є образ ліричного героя; написаний у прозі.

«По́за межами болю» — це хроніка передсмертних марень, прокльонів та спогадів сімох виснажених солдат, що відстали від загального каравану (як у справжніх солдат у них лишилися тільки прізвища): українців Добровського та Оглядівського (сам автор), угорця Сабо, австрійця Штранцінгера, поляка Пшилуського, сербів Ніколіча та Бояні. «Ми тут вже здійснили ідеал братньої прихильності і любові», — скаже один з героїв, замерзаючи біля згаслого вогнища.

Самого автора ледь живого підібрали сербські лікарі й повернули до життя, «розморозивши» у крижаній воді гірської річки. Сюжет пронизливий, але легко ототожнюваний: від аустерліцьких медитацій князя Болконського до антиестетських воєнних оповідань Гаршина (а ще були твори про жахи першої світової у Барбюса, Ремарка, Аполлінера, Леоніда Андрєєва, Селіна, не кажучи вже про те, що сучасний читач має чималий вибір першокласних антивоєнних творів, тим різкіше інтонованих, чим ближчі в часі події бойні).

У «Поза межами болю», як не парадоксально, справа не в сюжеті. Сюжет лише привід для висловлювання, свідчення людини, що пережила апокаліпсис і відчула його кожною клітинкою організму, написане для людей, що пережили кінець світу й навіть не помітили. Адже автор показав людей, які поза межами болю виживали інакше: замерзаючи від холоду й не маючи, чим розпалити вогонь, вони не чіпають скрипки збожеволілого й осліплого від горя Штранцінгера («Те таракало придалося б дуже на вогонь...») — шепнув.

«Дай спокій, — відповів Добровський. — Оця скрипка — це його очі... ..Ти стань собі на боці, Штранцінгер. Ти святий. Нічия рука тебе не торкнеться.»), натомість обирають «танець смерті» — хто впаде, з того знімуть одіж на розпал багаття; корчачись від голоду не наважуються з'їсти труп свого померлого товариша (проте історія пізніших голодоморів та гулагів розпрощається із цією інтелігентською категоричністю), а автор (доктор Оглядівський) так і не зможе потай з'їсти випадково знайдений у кишені шматочок цукру — поділить на всіх.

«Поза межами болю» — трагічне пророцтво про загибель інтелігентної чуттєвості, яка дає ясне усвідомлення того, що ілюзії життя нерозривні (бо невід'ємні) із самим життям, і чийсь ілюзії, бодай видіння, настільки ж важливі для когось, як саме життя, тому недоторканні, святі (уже нетутешній плюралізм правди): «Онде на сто кроків гарний корч. Огонь буде. Ходім!» — «Назад! Не смієш іти там! Це не корч! Глянь! Це моя дружина і мій син!...»

Недаремно Осип Турянський повернувся з війни «диваком», що розгублено й непевно почувався в постапокаліптичному світі («болото, — як він висловлювався, — здорове для легенів, але вбивче для душі»). Коли 1921 року у Відні нарешті вийшла друком його книжка, «невдячний» Турянський влаштував видавцеві скандал через те (а сприймалося як «лише через те»), що той на обкладинці його книжки (в якій, за

визнанням тогочасного критика, не було «ні сліду якоїсь буденної журналістичної тенденції») вмістив рекламу модної кравецької фірми. Свідок того, як вимерзали інші люди — трагічно безшкірі, сприймав цілком узвичаєну суспільством комерціалізацію як цинічне блюзнірство.

Зціпивши зуби і склепивши серце, зізнаєшся: слова з-поза меж болю могли б стати підписами під репортерськими фото. Цитую: «Багато людей утратило ясну свідомість того, де вони, звідкіля й куди йдуть? Деякі забули мову... У найбільшій частині людей серце вже заснуло... Так жаль кожної людини, що тільки на те й думає, щоб терпіти...

Біль і гордість чоловіка, що кинений у прірву буття, відчуває всю грозу своєї безсильності... Люди не є злі, не є добрі. Люди тільки нещасливі і — щасливі...» Існування у межах болю триває. Тут і тепер. «В самім куточку мого серця притаїлося щось. Воно мале, марне, бліде. Це надія»

«ПОЗА МЕЖАМИ БОЛЮ» (скорочено)

Присвята дружині й сину

Переднє слово

«Я й мої товариші впали жертвою жахливого злочину. Це був злочин, якого люди і природа допустилися на нас і який і нас приневолив стати злочинцями

супроти духа людства. І судилося нам пройти за життя пекло, яке кинуло нас поза межі людського болю — у країну божевілля і смерті».

Автор вирішив написати про своїх загиблих товаришів, тіні яких йому з'являються у сні і наяву. Це буде їм жалобним вінком, а спільні муки хай «падуть прокльоном на старий світ, який ще досі тоне в морі крові й нікчемності». «Хай ясна ідея... веде... все вище й вище на сонячний шлях волі і щастя великого українського народу й до вселюдського братства й любові.

І коли наша боротьба за волю така важка і кривава, то не падаймо на хвилю в темряву розпуки, бо

Через сльози і терпіння

Шлях веде до просвітління:

Хто боровся, скутий тьмою,

Тому сонце — мрія мрій».

Штранцінгер, який просувався зі своїми шістьма товаришами, раптом зупинився. Він був сліпий, і скрипка — те єдине, що лишила йому воєнна доля. Іти більше не міг, сказав, що залишиться тут. Товариші сказали, що залишаться з ним. Підійшов старий серб-охоронець, націлився на Сабо. Той ударив його палицею по голові. У сумці в стражника були патрони, але ні крихітки їстівного. Навколо були засніжені гори, урвища й безодні, скрізь чигала смерть. Ніде й сліду людей. Якщо й зустрінуть хату албанця, то й там їх чигає куля. Втома тягне всіх додолу, але сідати не можна — замерзнеш одразу.

Тільки наче з-поза сумерків, з безкраїх засвітів, із-за океану ніжно тихенько щось гомонить: «Тату, тату!» Син.

Треба вогню, без нього загинуть. Знайшли якийсь корч, відірвали від нього, що могли, але мокрі гілочки не загорялися. Книжки Шекспіра, Гете, Канта спалили ще три дні тому. Кожен відірвав від себе шмат сухого одягу, але й це не допомогло. Потрібний був цілий одяг. Значить, хтось заради загального добра мусив померти. Але всі хотіли жити. Тоді вирішили, що помре найслабший. Вони будуть скакати, танцювати навколо того корча, поки хтось не впаде. «Без найменшої тіні спротиву почали скакати людські скелети, замерзлі з морозу, смертельно вичерпані голодом, бігати і скакати довкола корча. Лише одна думка вводила в рух їх закостенілі ноги: «Скачи, скачи і витримай... а то, може, твої власні товариші тебе доб'ють!» Почався дикий танець. Героеві-оповідачеві хотілося впасти, скочити в безодню, але слабенькі ручки сина, які він ніби відчував на шиї, тримали його.

Добровський сміявся й показував елегантні фігури танцю, бо був колись балетмейстером. Сказав, щоб товариші уявили собі, що танцюють на балу з прекрасними дамами, котрим говорять компліменти, яких цілують.

Один упав знесилений, але зараз же підхопився, як м'ячик, боячись виявитися найслабшим. Бояні заплакав і став кликати маму. Добровський розмовляв з коханою жінкою, говорячи, щоб не лякалася його теперішнього вигляду. «Адже ви знаєте, звідкіля у мене мертвецькі руки і щоки? З грому гармат, із тяжких ран душі і тіла, з голоду й розпуки вони. З геройської боротьби за ваші товстенькі щоки й руки, за ваші золоті намиста й жемчуги. Та коли я гинув серед куль у ямі, вам не стало терпцю

ждати на мене». Тепер він уже не плаче, як тоді, лише сміється. Бояні не міг більше скакати, хотів кинутися в прірву, але йому не дали. Він подивився на кожного з товаришів і закликав маму на порятунок. Сабо глянув на нього й сказав співчутливо, що й він людина, хай той не думає погано про нього. Бояні всміхнувся, попросив передати якісь гарні слова його мамі й заспокоїти її, що помер він у теплій хаті на м'якій постелі.

Товариші стягли з трупа вбрання і розпалили вогонь. «Важке мовчання перебив Добровський: «Оце має бути людська доля! Вродилася людина, плакала, сміялася, співала, навчилася ходити і причимчикувала, сердешна, аж сюди, щоби після найстрашніших мук покластися тут, у тій проклятій льодовій пустині на спочинок.

— Прокляте те життя, в котрому слабший мусить згинуть, щоб дужчий міг жити».

1. Вивчіть вірш «Різдво» Богдана-Ігоря Антонича напам'ять!!!

2. Прочитайте твір «Поза межами болю» Осипа Турянського.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.